

Способи підробки паперових документів

Документ є матеріальним носієм, за допомогою якого зберігається, використовується і поширюється інформація. Документи застосовуються в різних сферах діяльності людини, а досить часто - під час скоєння злочину, а тому є джерелом доказів у кримінальному провадженні, які потребують відповідних досліджень.

Криміналістичне дослідження документів-речових доказів є галуззю криміналістики, що вивчає закономірності природи писемності, способи підробки документів, а також, розробляє засоби і методи пізнання цих закономірностей з метою розслідування злочинів та їх запобіганню.

Техніко-криміналістичне дослідження документів є одним із видів криміналістичного документознавства та визначається, як підгалузь, що вивчає закономірності виникнення інформації, пов'язаної зі способом виготовлення документів, внесенням у них змін, зникненням записів, використанням певних предметів і матеріалів для їх виготовлення, та розробляє на основі цих закономірностей техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи роботи з документами для встановлення вказаних обставин з метою розкриття, розслідування, попередження злочинів, встановлення істини в справі.

Для цієї підгалузі характерна техніко-криміналістична (технічна) експертиза документів. Одним із основних питань даної експертизи є встановлення способів матеріального підроблення документів, до них належать:

1. Способи повної підробки документів:
 - типографічний спосіб, що здійснюється за допомогою друкарських верстатів. Ознаками такої підробки є: вдавлення штрихів у папір і стовщення шару фарби на кінцях штрихів, викривлення розмірів і начертання шрифту порівняно зі справжнім бланком, дзеркальне зображення окремих літер, наявність орфографічних помилок;
 - фотомеханічний спосіб, ознаками якого є: липкість лицьової сторони паперу в разі зволоження, незбіг масштабу зображення із зображенням справжнього документа, ознаки ретушування;
 - копіювання з використанням засобів поліграфії, світлокопіювання, електрографії. Ознаки: нерівні та нечіткі краї штрихів елементів літер, нерівномірне чи поверхневе нанесення шару барвника в штрихах, відсутність окремих елементів у знаках, забруднення фону зображення;
 - малювання всіх реквізитів документа з наслідуванням друкарського шрифту. Основні ознаки: нестандартність літер та інших знаків, нерівність лінії рядка, нерівномірність відстаней між літерами і словами, наявність слідів попередньої підготовки до малювання, наявність граматичних помилок, логічних суперечностей;

- за допомогою кліше - ручної гравіровки.
- 2. Способи часткової підробки документів:
 - підчищення - механічне видалення лезом, гумкою або іншим предметом фрагментів тексту, знаків, їх елементів, відбитків печатки, підпису. Основні ознаки: розволокнення паперу, захисних ліній, втрата глянцевої, зменшення товщини паперу, пошкодження друкарського лініювання, літер тексту;
 - травлення - знищення запису повністю чи частково шляхом використання хімічних реактивів (кислота, окислювачі). Основні ознаки: порушення проклейки паперу, розпливи матеріалів письма у штрихах нових записів у місцях травлення, зміна забарвлення паперу у місцях травлення, ушкодження паперу;
 - змивання - видалення фарбника штрихів записів з поверхні документа за допомогою розчинників (синтетичних мийних та інших засобів побутової хімії - менш дієвих ніж під час травлення). Основні ознаки: втрата глянцевої паперу, зміна барви паперу, втрата еластичності паперу, зміна кольору захисної сітки або її знебарвлення;
 - дописка - внесення нових літер, цифр, слів, фраз на вільні місця або домальовування. Ознаки: різниця у кольорі, зменшення проміжків між літерами, рядками.
 - виправлення - заміна одних літер, цифр на інші;
 - переклеювання фотографії - заміна фотографії на особистому документі;
 - заміни окремих аркушів у документах - вклеювання аркушів або фрагментів документів чи заміна здвоєних аркушів (зняттям скріплюючих скобок, видаленням наявних і поміщенням до документа нових аркушів).

Національний Банк України повідомив, що найчастіше підробляють банкноти трьох номіналів: 50, 100 та 200 гривень. Підроблені банкноти гривні виготовляються з використанням копіювальної або комп'ютерної техніки, зокрема струменевих та лазерних принтерів і, якщо просто уважно роздивитися банкноту, можна одразу відрізнити підробку від справжньої.

Таким чином, висока захищеність національної валюти призводить до стабільно низького рівня підробок.

Українська гривня має 17 ступенів захисту. Підроблені банкноти гривні мають дуже низьку якість і якщо просто уважно її розглянути, можна відразу відрізнити підробку від справжньої банкноти. Але для цього потрібно знати елементи захисту банкнот гривні, призначені для візуального контролю - це водяні знаки, захисні стрічки, рельєфне зображення, яке відчувається на дотик, приховані зображення.

1. Найпростіший спосіб ідентифікації підробленої купюри - подивитися на світло. На світлій стороні банкнот на підроблених грошах часто відсутня мікропечатка із зображенням портрета.

2. На зворотному боці банкнот можна побачити під мікроскопом лінії від струменевого друку.

3. 500 гривень можна відрізнити по наявності мікродруку - трикутник з оком.

4. Під ультрафіолетовим світлом на купюрах можна побачити блискучу стрічку, а також додатковий знак з купюри номіналом. На підроблених - такого знака немає. Така ж стрічка видно, якщо подивитися на купюру, підносячи її до світла. Під ультрафіолетовим освітленням великої температури фальшива банкнота втрачає колір.

5. Також на підроблених купюрах неозброєним поглядом можна зустріти помилки в назвах, заголовках і тексти, розміщеному поруч з портретами.

Криміналістичне дослідження документів є дуже важливою і актуальною галуззю в зв'язку зі збільшенням кількості підробок різних документів, найчастіше це грошові знаки, цінні папери, що негативним чином впливає на стан правопорядку та законності в країні.

На даний момент необхідно розробляти нові методики та технічні засоби для дослідження підроблених документів. Відсутність ефективної технології ускладнює роботу експертів-криміналістів та негативно впливає на розкриття злочинів.